

Konverents Lüneburgis

■ 10.–12. novembrini 2006 leidis Lüneburgis aset konverents teemal “Elu maal – Balti provintsid varasel uusajal” (“Das Leben auf dem Lande – die baltischen Provinzen in der Frühen Neuzeit”). Tegu oli juba 18. Balti-teemalise seminariga, mida korraldab Carl Schirreni selts. Lüneburgi ühes vanimas kodanikumajas Brömsehausis astus kolmel päeval ettekannetega üles 11 teadlast neljast riigist – Eestist, Lätist, Poolast ja Saksamaalt.

Konverentsi esimese päeva ettekanded vaatesid kommunikatsioonikeskusi maal, s. t. need oli pühendatud posti ajaloole Balti provintsid. Läti Ajalooarhiivi teadusosakonna juhataja Pärsla Pētersone (Riia) rääkis postiühendusest Liivi- ja Kuramaal 17. ja 18. sajandil. Ta andis ülevaate Riia postiteenistuse toimimisest, postiteedest, posti liikumisest ja postijaamade võrgust. Viimastel aastatel mitmeid väga põhjalikke artikleid Eesti- ja Liivimaa postiajaloo 17.–18. sajandil kirjutanud Enn Küng pidas ettekande kullerposti ja reisijateveo sisseseadmises 17. sajandi esimesel poolel. Mõlemad ettekanded pärvisid konverentsi publiku suure tähelepanu ning esinemiste lõpus toimus väga elavaks, kuid mitte teravaks kujunev ühisdiskussioon.

Teise ja ühtlasi kõige suurema bloki moodustasid üldteema “Igapäevased suhted ja kultuurikontaktid” alla koondatud ettekanded. Ulrike Plath (Hamburg) pidas väga huvitava teoreetilist laadi ettekande jutustavate allikate (nt. reisikirjade) kasutamise võimalustest ja ohtudest Baltikumi kultuurikontaktide uurimisel 1800. aasta paiku. Ta juhtis tähelepanu vajadusele suuta sellistesse kirjutistesse suhtuda allikakriitiliselt ning märgata ja vahet teha tegelike olukirjelduste ning lihtsalt stereotüüpide ja stampettekujutuste ja -hoiakute edasiandmise vahel. Märte Jakovleva (Riia) andis ülevaate sakslaste ja mittesakslaste suhetest ja seisundist Kuramaa hertsogkonnas 17.–18. sajandil, seda mitte ainult õiguslike normide alusel vaid ka igapäevase elu tasandilt lähtuvalt. Haarava mikroajaloolise uurimuse rahvuslikest suhetest rannarootslaste, eestlaste ja sakslastega asustatud Risti ja Harju-Madise kihelkonnas kandis ette Aivar Põldvee (Tartu). Küllaltki grotesksete sündmuste läbi (kus ei puudunud ka episood hirmuga ahju peitu pugemisest) paljastusid hämmastavad ja ootamatud inimsuhted ühes väikeses sootsiumis.

Inna Põltsam-Jürjo (Tallinn) käsitles väikelinna Uus-Pärnu ja tema tagamaa suhteid varase uusaaja algul. Margarite Barzdeviča (Riia) tegi oma ettekandega sissevaate Riia lähiümbruse elanike igapäevasesse ellu 17.–18. sajandil, seda eriti konfessionaalsest ja koolihariduslikust aspektist. Valda Kvaskova (Riia) astus üles Vindavi/Ventspilsi ajaloo teemal. Ta andis väikelinnast üksikasjaliku ülevaate, hõlmates nii selle välist ilmet, seestmist korraldust kui ka igapäevaelu 18. sajandil. Mõisast, külast ja talust Eesti- ja Liivimaa 17. sajandil andis sisuka ülevaate Ülle Tarkiainen (Tartu).

Kolmanda omaette ploki moodustasid kaks ettekannet üldteemal eliidi muutused maal. Bogusław Dybaś (Toruń) vaatles lähemalt Piltene aadolkonda 17.–18. sajandil, selle moodustumist ja koosseisu. Kahjuks jäi esinemata Matthias Mesenhöller (Leipzig), kes pidi Kuramaa aadli näitel rääkima eliidi vahetumise protsessist 18. ja 19. sajandi vahetusel. Torkab silma nii Läti, Saksa kui Poola ajaloolaste suur huvi Kuramaa ajaloo vastu, mille üheks põhjuseks on kahtlemata Kuramaa ajalugu kajastava rikkaliku allikmaterjali olemasolu Läti Riiklikus Ajalooarhiivis.

Kogu ürituse organiseerija ning kandeav ja juhtiv jõud oli Jürgen Heyde (Halle). Konverentsi sissejuhatava ja kokkuvõtva ettekandega õnnestus tal muidu suhteliselt eripargelised ettekanded asetada sidusasse raami, andes esmalt ülevaate perioodi tähtsamatest poliitilistest, sotsiaalsetest ja majanduslikest arengutest ning võttes kokku ettekannetest koorunud olulised uurimistulemused ja -perspektiivid. Kokkuvõttes tõdeti ühiselt, et mikroajalooline lähenemine avab uusi perspektiive ja vaatenurki elule maal Baltikumi varasel uusajal, seda eriti sotsiaalsete ja rahvuslike suhete osas. Niisamuti tulevad maaelu mitmed olulised tahud ilmsiks linna ja maa suhte uurimisel.

Lüneburgi konverentsi publik koosnes nii asjahuvilistest kui ka kutselistest ajaloolastest, huvi oli suur ja imetleda tuleb saksa publiku diskussioonivalmidust: iga esinemist saatsid kommentaarid, sõnavõtted, küsimused, mis kokku kestsid mõnikord sama kaua kui ettekanne ise. Nagu Balti seminaride puhul tavaks, on kavas selle konverentsi ettekanded avaldada kogumikuna. Kindlasti koorus diskussioonidest välja esinejate jaoks olulisi detaile, mida ettekande artiklilis vormistamisel arvesse võtta. Lõpetuseks tuleb nentida, et Balti seminaride puhul on tegu igati suurepärase foorumiga Baltikumi ajaloo uurijatele, seda nii vahetuks mõttevahetuseks kui ka teaduskontaktide loomiseks.

Inna Põltsam-Jürjo